קריאה יקרה

קריאה בעמידה

עשרות הקונים שהתנפלו על מוכרי העיתונים לא יכלו להתאפק והחלו לקרוא את העתון מייד עם הופעתו.

תנועה של יאוש

עושה בידיו מוכר העיתונים ליד כסית, לעברו של בחור שביקש לקנות את העולם הזה שאזל עם הופעתו.

לפני עשר וחצי שנים, באפריל 1961, כמעט וחולל גליון אחד של העולם הזה (1230) מהומות רחוב במרכז תל־אביב. היה זה כאשר הופיע, במוצאי־שבת, גליון מיוחד של העולם הזה ובו הגילוי והסיפור המלא הראשון על מעצרו של יועצו הצבאי של ראש־הממשלה ושר־הבטחון דוד בן־גוריון, הד"ר ישראל בר, כחשוד בריגול.

מה שאירע עם הופעת העתון היה מחזה שלא יישכח. אלפי אנשים, שמפה לאוזן גונבה אליהם הידיעה על הופעת גליון מיוחד של העולם הזה, שלא במועד ההופעה הרגיל, המתינו למכירת העתון. כאשר הגיעו המוכרים לרחוב, הסתערו עליהם הממתינים, כמעט קרעו אותם לגזרים בנסיון לחטוף ולהשיג עתונים. הכביש ברחוב דיזנגוף נחסם על־ידי אלפי קוראי העולם הזה, שהחלו בקריאת הסיפור המדהים בו במקום.

מחזה זה כמעט וחזר על עצמו בשבוע שעבר, עם הופעת גליון העולם הזה. לא היה זה אומנם גליון מיוחד, ומועד ההופעתו לא שונה. אולם שוב היה זה גליון שלקראת הופעתו נוצרה ציפיה. מפה לאוזן חלפה השמועה כי גליון זה יכיל סיפור חשוב ובו גילויים מדהימים הקשורים בשר־הבטחון משה דיין. כתוצאה מכך שוב המתינו בשבוע שעבר הקוראים למוכרים, חטפו מידיהם את גליונות העתון, עוד לפני שיבש צבע הדפוס שעליהם.

תוך זמן קצר אזלו הגליונות שבידי מוכרי העתונים (ראה תמונה) והם נאלצו להשיב ריקם פני קוראים מאוכזבים שאיחרו לצאת לרחוב.

למרות שחזינו מראש את הביקוש שיווצר לגליון זה, הכפלנו את תפוצת העתון, אול גם גליון זה מהשוק כמו שאירע לגליונות האחרונים של העולם הזה. בפעם הראשונה בתולדות שבועון זה, יחכן ויתופיע מהדורה שניה של גליון שכבר הופיע ואזל מהשוק. המדובר הוא בגליון העולם הזה מלפני שבועיים, המכיל את סיפורה האישי של רות דיין ואת הנוסח המלא של מכתבי דוד בן־גוריון ורות דיין ב„פרשת ירמיה.״ כיוון שכל העותקים של גליון זה אזלו תוך זמן קצר, ואלפי אנשים ששמעו על תוכנו לא יכלו להשיגו, שוקלת המערכת, הוצאת מהדורה נוספת של גליון זה, שיתכן ותצורף כתוספת לאחד הגליונות הבאים.

אין אנו חיים באשליה. אין לנו שום ספק מה גרם לפתע להכפלת תפוצת העולם הזה, ולכך שאלפי אנשים, שמעולם לא קראו את העולם הזה, החלו לפתע לקרוא את תוכנו בלהיטות מדי שבוע. העובדה שמזה מספר שבועות עומדות פרשיות הקשורות בשר־הבטחון משה דיין במרכזו של העתון, ותופסות חלק ניכר בעמודיו, היתה ללא ספק הגורם הישיר לכך.

רק טבעי הוא שמתנגדי העולם הזה החלו לחפש סיבות מיסתוריות לתופעה זו, שהקאריקטוריסט זאב פרקש כה היטיב לתארה בקאריקטורה שפירסם השבוע ב־מוסף מעריב, במדורו הסאטירי של יהונתן גפן. חרושת שמועות שטנית פעלה על פני הארץ. לפיה לא היו הפירסומים האחרונים בהעולם הזה על פרשות דיין אלא חלק ממערכה מתוכננת היטב, היזומה ו־ממומנת בידי מתנגדיו הפוליטיים, שנועדו לפגוע בתדמיתו של משה דיין.

אין שטות יותר גדולה מזו. מה שנראה כהסתערות יזומה ומתוכננת על דיין, לא היה אלא צירוף מקרים ונסיבות מוזרביותר.

הכל התחיל כאשר הובאה לדיון בכנסת הצעת תיקון בפקודת העתיקות. אורי אבנרי ניצל הזדמנות זו כדי להעלות מחדש נושא, שהעולם הזה טיפל בו בהרחבה כבר בשנת 1968, ושלא זכה אז להדים רבים: חפירותיו הארכיאולוגיות הבלתי־חוקיות של משה דיין.

אבל מה שעבר ב־1968 בקול דממה דקה, זכה עתה לתהודה רבת עוצמה, בגלל רגישות הציבור לנושאי השחיתות הציבורית. עקב הדיון הפומבי בכנסת, זכו דבריו של אבנרי לפירסום נרחב בכל העתונים, כולל עתוני חוץ־לארץ. אפילו ה־טיימס הלונדוני הקדיש להאשמותיו של אבנרי מקום נכבד.

ההדים הנרחבים בדעת הקהל ובאמצעי התיקשורת, המריצו אותנו להמשיך בטיפול בנושא, כדי שיהיו לו תוצאות. מלאכה זו נטל על שכמו תחילה דן בן־אמוץ, שחשף עובדות חדשות הנוגעות לעסקי הארכיאולוגיה הבלתי־חוקיים של דיין. העיתון וסיעת העולם הזה — כוח חדש בכנסת, המשיכו את הטיפול בפרשה באמצעים אחרים.

* * *

אז, בשיאה של מיתקפת העולם הזה על עסקי הארכיאולוגיה של דיין, נפלו לפתע גירושיו של שר־הבטחון מ־אשתו, ועוררו התרגשות ציבורית רחבה. לא נופתע אם יריבנו יאשימו אותנו כי אנחנו יזמנו את גירושי דיין ותיכננו אותם כדי להמשיך את ההתקפה עליו, ולהעבירה מהמישור הארכיאולוגי למישור האישי.

מעניין רק לציין, כי כמה מאותם עתונים, המתעטפים כיום באיצטלת המהוגנות האינגאית שאיננה מתירה, כביכול, עיסוק בתחומי הפרט של מנהיגי ציבור, היו אלה שפירסמו את הידיעה על גירושי דיין בהבלטה בכותרות ראשיות.

נראה שאותם עתונים ועתונאים הזדעזעו מעצם העזתם לטפל בחיים הפרטיים של „נכס לאומי", גזרו על עצמם בהמשך שתיקה בנושא זה. הם הופתעו כאשר רות דיין הסכימה להעניק ראיון לכתבת העולם הזה בנושא זה, וכשמשה דיין עצמו סיפר את גירסתו שלו בעניין הגירושין, לכתב האובזרבר הלונדוני.

מה שנראה טאבו בעיני רבים מעתונאי ישראל, הוא חלק לגטימי מתפקידה ועיסוקה של העתונות בעולם המערבי.

ושוב, היה זה מקרה, ופרי של צירוף נסיבות, שמיד אחרי פרשת הגירושין ב־משפחת דיין, צפה ועלתה הפרשה שזכתה כבר לכינוי „פרשת אלישבע." מקריות זו ניתן להוכיח בקלות. אלישבע צ'יזיק, מי שהיתה בעבר אהובתו של שר־הבטחון, הסכימה בשעתו שלא לגלות ברבים את דבר יחסיהם, תמורת תשלום בסך 10 אלפים ל"י, ששולמו לה בשלושה תשלומים.

אילו היתה אלישבע מפרה את ההסכם, או אילו היתה פרשת יחסיה עם שר־הבטחון זוכה לפירסום מוקדם, היו מתכטלים התשלומים האחרונים שהובטחו לה. מועד פרעונו של התשלום האחרון היה בחודש דצמבר 1971. רק אחרי ששולם לה כל הסכום שהובטח לה, התפוצצה הפרשה. אלישבע עצמה נשארה נאמנה להתחייבות שעבורה שולמו לה עשרת אלפים ל"י — היא לא דיברה. אבל אמה, אלפרידה ברשל, שלא היתה צד להתחייבות זו, היתה יכולה לדבר על הרומן של בתה עם משה דיין, ללא חשש שפירסום זה יפגע בתשלומים שהובטחו לבתה.

עובדות אלה ניתן להוכיח באמצעות צילומי הצ'קים שניתנו לאלישבע, על חשבון הסכומים שהובטחו לה. היה זה לכן, צירוף מקרים נדיר ביותר, שגרם לכך שפרשות דיין תתפוצצנה בשרשרת, בזו אחר זו, כאילו לפי תכנון מראש. ספק אם מתאם גאוני יכול היה להקפיד על טיימינג כה מעולה, כפי שיצר המקרה העיוור.

בסוף, כמה מילים, על מהימנות הגילויים של העולם הזה בפרשה האחרונה, „פרשת אלישבע."

הזעזוע והתדהמה שעוררו גילויים אלה בקרב חוגים רחבים, יצרו באופן טבעי הסתייגות, בנוסח: „זה כל כך נורא, שזה לא יכול להיות אמיתי." מקורבי דיין ניצלו ספקנות זו בכך שפתחו במערכת שמועות, לפיה כל הפרשה אינה אלא המצאה זדונית של מסורפים. דוברו של שר־הבטחון, נפתלי לביא, החל להפיץ שמועה כאילו הצילומים שפורסמו בגליון האחרון, בהם נראה דיין בחברתן של אלישבע צ'יזיק ואמה בכנס רפ"י בסינרמה, אינם אלא פוטומונטאז'.

זו בדיחה תפלה. לא רק העולם הזה צילם בכנס הסינרמה ב־1969. לפחות תריסר צלמים כיסו את הכנס. כולם, ללא יוצא מהכלל, צילמו את השורה הראשונה בה ישבו נכבדי הכנס. עיון בארכיון הצילומים של כל אחד מצלמים אלה, יגלה מיד את אלישבע צ'יזיק ואמה בחברתם של גדולי האומה.

התמונות בגליון שעבר, והמסמכים המתפרסמים בגליון זה, מהווים סיוע לאמיתותם של הגילויים. למי שעדיין מפקפק באמינותן, לא נותר אלא לפנות אל גיבור הפרשה ולבקש את אישורו או הכחשתו.

אלי יניב

קאריקטורה של זאב ב„מעריב"